

Lastensuojelun vaikuttavuushankkeen aloitusseminaari

- Aika:** Perjantaina 22.2.2013
- Paikka:** Kuntatalo, Toinen linja 14, 00530 Helsinki
Kokoustila B 3.6
- Ohjelma:** Päivän puheenjohtajana toimii *apulaisjohtaja Reijo Vuorento, Kuntaliitto.*
- klo 09.30 Tulokahvi**
- klo 10.00 Seminaarin avaus**
Tuula Haatainen, varatoimitusjohtaja, Kuntaliitto
- Katsaus lastensuojelun tilaan**
Aulikki Kananoja, ylisosiaalineuvos
- klo 10.45 Projektin esittely**
Mikko Mehtonen, erityisasiantuntija, Kuntaliitto
- klo 11.15 Kommenttipuheenvuorot**
- Lastensuojelun Keskusliitto
  - Ensi- ja turvakotien liitto
  - THL
- klo 12.00 Lounas linjastosta (omakustanteinen)**
- klo 12.40 Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuus**
Elina Aaltio, tutkija, Kuntaliitto
- klo 13.00 Kokemuksia kunnista**
Pilottikuntien edustajat
- klo 13.45 Kahvitauko**
- klo 14.00 Paneelikeskustelu**
- klo 15.15 Jatkosta sopiminen**
Mikko Mehtonen, erityisasiantuntija, Kuntaliitto
- klo 15.30 Tilaisuuden päätös**
Reijo Vuorento, apulaisjohtaja, Kuntaliitto

Lastensuojelun vaikuttavuusmittarihanke

Aloitusseminaari 22.helmikuuta

Kuntatalo

Tuula Haatainen
varatoimitusjohtaja, Suomen Kuntaliitto

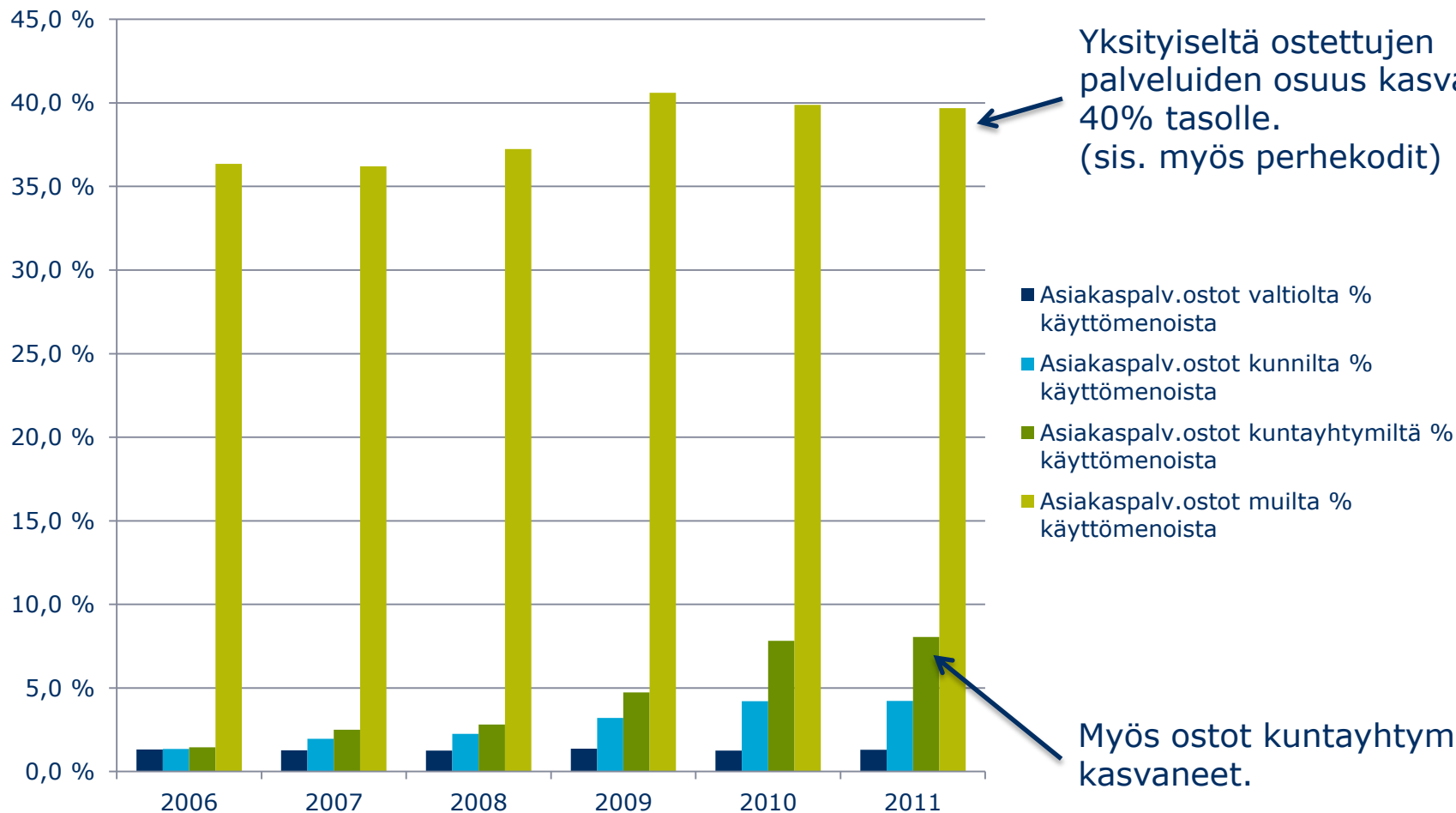
Lastensuojelun vaikuttavuusmittarihanke

- Osana Kuntaliiton strategiaa 2013-2014
  - » Edistämme vaikuttavuuslähtöistä tuloksellisuuden arviointia
- Vaikuttavuustiedon esille tuominen tärkeätä niin kuntien kuin kuntalaisten kannalta
  - » Kunnat voivat kohdentaa niukat resurssinsa niihin palveluihin, joilla hyvinvointivaikutukset maksimoidaan
  - » Kuntalaiset saavat parempia palveluita, hyvinvointi lisääntyy

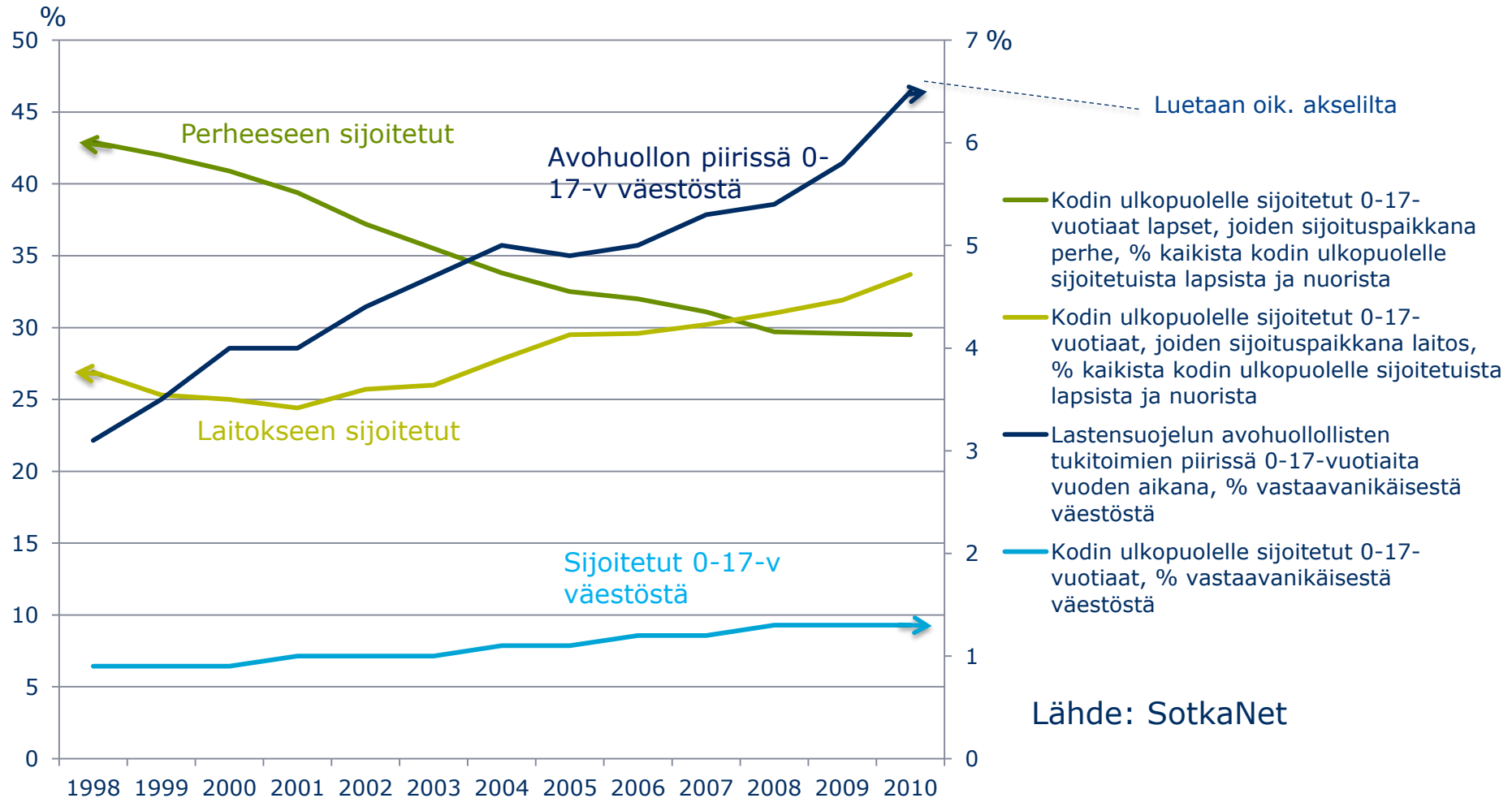
Lastensuojelun vaikuttavuusmittarihanke

- Palvelujärjestelmän tehokkuuden ja tuottavuuden tarkastelun sijasta tulisi kiinnittää entistä enemmän huomioita kustannusvaikuttavuuteen ja hyvinvointituottavuuteen
  - » Tapahtuvatko tuottavuusparannukset ja kustannussäästöt palveluiden laadun ja vaikuttavuuden kustannuksella?
  - » Millä palvelukombinaatiolla tulevaa palvelukysyntää voitaisiin vähentää parhaiten?
- Lastensuojelussa erityisen tärkeitä
  - » Luonteeltaan korjaava sekä ennaltaehkäisevä palvelu
  - » Onnistuneella lastensuojelulla voidaan estää tulevaisuudessa yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia

Palveluiden ostot lastensuojelun laitos- ja perhehoidossa sekä lasten ja nuorten palveluissa 2006-2011

Lastensuojelun asiakasmäärät

Lähde: SotkaNet

KATSAUS LASTENSUOJELUN TILAAN

***LASTENSUOJELUN VAIKUTTAVUUSHANKKEEN
ALOITUSSEMINAARI
KUNTALIITTO 22.02.2013***

AULIKKI KANANOJA

TAUSTAA

- *Yksittäiset lastensuojelutilanteet*
- *Viime vuosina poikkeuksellisen monia perhesurmia*
- *Usean hallinnonalan työryhmiä: mm. Helsingin kaupungin oma selvitystyö, poliisi, valvira/avi, oikeusministeriö, onnettomuustutkintalautakunta, STM*
- *STM:n työryhmän työ ei kohdistu yksittäisiin tapauksiin, vaan lastensuojelun kehittämiseen*
- *Väliraportti joulukuussa 2012: Toimiva lastensuojelu 2012 (STM:n sivuilla)*

TYÖSKENTELYSTÄ

- *Toimeksianto koskee mm. viranomaisyhteistyötä, lasten ja perheiden palveluja laajemminkin, ehkäisevää toimintaa, lastensuojelulain toimivuutta, resursseja, ohjeistusta, johtamista, toimintamalleja, koulutusta ja lastensuojelun ilmoituskäytännön toimivuutta*
- *Toimikausi alun pitäen 10.9.2012 – 31.3.2013, mutta jatkoa saatu kesäkuun puoleen väliin*
- *Ei omia tutkimuksia, vaan nojaudutaan olemassa oleviin aineistoihin sekä eri asiainosais-, ammattilais-, sidosryhmien sekä asiaan liittyvien viranomaisten kuulemisiin.*

VIIME VUOSIEN KEHITYKSESTÄ

- *Useita raportteja ja hankkeita, joiden ehdotukset toiminnan kehittämiseksi samansuuntaisia*
- *Uusien asiakkaiden sekä sijaishuollon tuntuva määrällinen kasvu*
- *Uudet asiakkaat painottuvat nuorten ryhmään, yli 13-vuotiaisiin*
- *Lainsäädännön tavoite painopisteen siirtymisestä lasten hyvän kasvun vahvistamiseen sekä ongelmia ja ”raskaita toimenpiteitä” ehkäisevään suuntaan, ei ole toteutunut*
- *Toimenpiteet ja kustannukset painottuvat sijaishuoltoon ja vaikeimpiin tilanteisiin*

TYÖRYHMÄN KESKEINEN NÄKÖKULMA

- *Työryhmä tarkastelee lastensuojelua ja muita lasten ja perheiden palveluja lapsen edun näkökulmasta*
- *Asiakkaina olleet ja olevat lapset ja nuoret sekä heidän kokemuksensa tärkeää perusaineistoa*
- *Keskeinen kysymys: miten kaikille lapsille ja nuorille – myös haavoittavissa olosuhteissa kasvaville – voidaan varmistaa hyvän ja turvallisen kasvun edellytykset*
- *Laki, toimenpiteet, organisaatiot ja resurssit ovat instrumentteja*

VÄLIRAPORTIN KESKEISIÄ HAVAINTOJA (1)

- *Jäsentely:*

- *Johdanto*
- *Lasten ja vanhempien näkökulmia lastensuojeluun*
- *Lastensuojelun toiminta ja talous*
- *Alustavia havaintoja lastensuojelun tilasta*
- *Johtopäätökset ja jatkotoimet*

VÄLIRAPORTIN KESKEISIÄ HAVAINTOJA (2)

- *Lasten ja vanhempien näkökulma:*
  - *Kuulluksi tuleminen ja vuorovaikutus*
  - *Valmius ja taito puhua vaikeista asioista*
  - *Osallisuus omaan elämään ja sitä koskeviin ratkaisuihin*
  - *Avoimuus ilmoituksen tekemisessä*
  - *Työntekijöiden vaihtuvuus ja kuormittuminen – enemmän tapaamisia sosiaalityöntekijän kanssa*
  - *Väkivallan ja kaltoinkohtelun tunnistaminen*

VÄLIRAPORTIN KESKEISIÄ HAVAINTOJA (3)

- *Palveluorganisaation hajanaisuus ja vaikeus saada apua*
- *Vaaditaan lastensuojeluilmoitus, jotta saa apua (AK: sosiaalihuoltolain antamat sosiaalityön mahdollisuudet heikosti hyödynnetty)*
- *Kokonaisvastuu häviää moninaisessa palvelukentässä*
- *Viranomaisten ja ammattilaisten yhteistyön puutteet ja aukot*
- *Ehkäisevä työ ei toimi*

KOONTIA KEHITTÄMISTÄ KAIPAAVISTA KYSYMYKSISTÄ

- *Palvelujen sisältöjen, osaamisen ja toimintakäytäntöjen suuri epäyhtenäisyys ja suuret tason vaihtelut kuntien ja alueiden välillä*
- *Sosiaalityöntekijöiden suuri kuormittuminen*
- *Työntekijöiden puute, vaihtuvuus ja epäpätevien suuri määrä*
- *Sosiaalihuoltolain riittämätön hyödyntäminen*
- *Tietopohjan ja tietosisältöjen puutteet toiminnan arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta*
- *Erityisosaamisen epätasaisuus ja täydennyskoulutuksen puutteet (esim. lapsen kasvua koskevan tiedon osalta)*

KOONTIA KEHITTÄMISTÄ KAIPAAVISTA KYSYMYKSISTÄ (2)

- *Valtakunnalliset ohjaus- ja kehittämisrakenteet sekä -resurssit riittämättömät (vrt. toiminnan suuret vaihtelut kuntien ja alueiden välillä) – hyvät käytännöt eivät siirry horisontaalisesti*
- *Laadun hallinnan satunnaisuus, laadun hallinnan kansallinen tuki on riittämätöntä*
- *Valvontaorganisaation niukat voimavarat*
- *Tutkimus hajanaista ja koordinoimatonta*
- *Tietopohja (tilastot ja rekisterit) eivät anna relevanttia tai riittävää tietoa toiminnan kehittämiseen*
- *Tieto lastensuojelun seurauksista/vaikutuksista puuttuu*

KOONTIA KEHITTÄMISTÄ KAIPAAVISTA KYSYMYKSISTÄ (3)

- Eri toimijoiden välinen tiedonvaihto ei tue riittävästi prosessia (ilmoituksen tehnyt taho ei aina saa tietoa, mihin ilmoituksen tekeminen on johtanut)*
- Lainsäädännön salassapitoon ja julkisuuteen liittyvät määräykset useissa eri laeissa, koordinaatio puuttuu*
- Asiaa koskevat lait antavat mahdollisuuksia lapsen etua palvelemaan tiedonvaihtoon, mutta näitä ei aina tunneta (mm. Tietosuojavaltuutetun kanta)- tarvitaan lisää ja tarkempaa tietoa*
- Neuvola ja päivähoito tekevät vähän ilmoituksia, eniten ilmoituksia tekee poliisi*

KOONTIA KEHITTÄMISTÄ KAIPAAVISTA KYSYMYKSITÄ (4)

- * Perheiden sisäisen väkivallan ja lapsen kaltoinkohtelun tunnistaminen on epävarmaa ja puuttumisen käytännöt vaihtelevat suuresti*
- * Moniammatillinen yhteistyö lastensuojelun ja esim. lastenpsykiatrian ja sosiaalipediatrian välillä tarvitsee vahvistusta ja vakiinnuttamista*

KIITOS

UUTEEN ALKUUN

ENSI- JA
TURVAKOTIEN
LIITTO

Asiakkuudet

Ensi- ja turvakotien liitto

- Vuositasolla lähes 4500 lasta yhdistysten erilaisissa palveluissa, suurimmalla osalla lastensuojelupäätös
- Sisältää ensikodit, turvakodit ja päihde-ensikodit avopalveluineen sekä päiväryhmät, Alvari-perhetyön ja tapaamispaikkatoiminnan
- Osa toiminnoista kuntarahoituksella, osa Ray:n tuella
- Sijoitusprosessit päätöksineen erilaisia ja eripituisia eri kunnissa
- Työskentelyn tavoitteena on lapsilähtöisesti tukea vanhemmuutta ja kunkin perheen arjessa selviytymistä eli hyvin käytännönläheistä ja suunnitelmallista työtä

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten palveluverkko

Tarveindikaattorin rakentamiseen liittyviä haasteita/mahdollisuuksia

- hyvä asia, kun lähtökohdaksi asetetaan toimintakyvyn arviointi, ei ongelma
- Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa monta näkökulmaa huomioitavana, mikä tekee arvioinnin haasteelliseksi:
  - lapsen kehitykselliset tarpeet
  - vanhempien kyky vanhemmuuteen
  - perhe- ja ympäristötekijät
- Asiakassuunnitelman muuttaminen numeraaliseen muotoon ottaen huomioon lastensuojelun moninaisuus?
- Lastensuojelun palveluvalikko kirjava, epätasaisuutta kunnissa ja alueellisesti
(vrt. Rava)

Tarveindikaattorin rakentaminen

- Miten perheet pääsevät mukaan kehittämistyöhön?
- Miten he tulevat kuulluiksi?
- Miten turvataan osallisuus?
- Miten varmistetaan, että systeemin arvolähtökohta on lapsen etu ja oikeus palveluun ja vanhempien oikeus tukeen ja samalla toimitaan kustannustehokkaasti?

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

**Lastensuojelun
vaikuttavuusmittarihankkeen
aloitusseminaari 12.2.2013**

Kommenttipuheenvuoro, erikoistutkija Tarja Heino, THL

Lähtökohdat

- Lastensuojelun vaikuttavuudesta tiedetään liian vähän niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti
- Myös kustannusten seurannan välineet ovat puutteelliset
- Ollut mahdollista seurata vain karkealla tasolla kustannuskehitystä
- Lapsi- ja perhekohtaiseen asiakkuuspolkujen tarkasteluun ei ole olemassa tietopohjaa

Käynnistyvän hankkeen etuja: yhteistyöprosessi

- Liikkeelle lähdetään yhteistyössä, suunnitellaan vaikuttavuusmittareita vuoropuhelussa
  - Sekä kuntien että valtakunnallisten lastensuojelun asiantuntijoiden kanssa (Kuntaliitto/THL?)
  - Sekä kuntien taloushallinnon että valtakunnallisten sosiaalitaloustutkijoiden kanssa (Kuntaliitto/THL?)
- Riittävästi aikaa tarvearvioinnin osa-alueiden nimeämiseen ja määrittämiseen
- Testataan ja arvioidaan mittarit yhdessä; toistetaan mittaukset ja arvioidaan tuloksia yhdessä
- Työpajoissa kehitellään eteenpäin

Mahdollisuuksia

- Työkäytäntöihin, työprosessiin kiinnittyminen > mahdollisimman vähän ylimääräistä työtä ja mahdollisimman paljon tutkivan kehittämisen / käytäntötutkimuksen elementtejä
- Päästä kiinni keskeisiin arvioinnin kohteisiin ja palvelun tarpeisiin
- Päästä asetelmaan, jossa esille saadaan sekä asiakkaan että sosiaalityöntekijän arviot
- Seurata prosessin etenemistä
- Seurata tarvetta vastaavien palvelujen järjestymistä
- Seurata järjestettyjen palvelujen hintalappuja

Prosessi – kunnassa käytössä olevat arvioinnin lomakkeet ja osa-alueet

- Lastensuojelutarpeen arviointi asiakkuuden alussa
  - Arviointiin osallistuneiden työntekijöiden määrä
  - Sttjöiden ja sosionomien työtunnit
  - Muiden kanssa käydyt neuvottelut, lausunnot
  - Kustannukset ja arviot (yksimielisyys, erimielisyys)
- Asiakassuunnitelman mukaiset palvelut
  - Tarve 1..n ja sitä vastaava tuki, palvelu
  - Kustannukset, hintalaput
- Asiakassuunnitelman tarkistus; tarve ja palvelut
- Sijoitus kodin ulkopuolelle / huostaanotto; tarve ja palvelut
- Jälkihuollon tarve – tuki ja palvelut

Vanhustenhuolto vs lastensuojelu

- Toimintakyky vanhustenhuollossa > vanhuksen avun tarpeen satunnaisuus - täysin ja jatkuvasti autettava
- Lastensuojelussa ei kyse vain yksilön, lapsen avun tarpeesta vaan myös kunkin sisaruksen, isän äidin, muun läheisen avun tarpeesta (laaja perhekäsitys)
- Kyse lapsen edun toteutumisesta (ei lainkaan – täysin)
- Miten suhtautua jakoon selkeärajaan vs monialainen avun, tuen, kasvatuksen, oppimisen, hoidon ja kuntoutuksen tarve > avun tarpeen aikajänne, vaativuus, moniammatillisuus,
- ”Sisältö edellä” > Asiakassuunnitelman sisältämän tarpeen arvio numeeriseen muotoon – mitä se olisi?

Tarpeen määrä/laajuus ja toiminnan vaativuus vastata tarpeeseen

Tarve, tilanne / Vastaava toiminta	1	2	3	4
1	2	3	4	5
2	3	4	5	6
3	4	5	6	7
4	5	6	7	8

Vertailukäyttö?

- Vertailukohtien rakentaminen
  - Lastensuojelun avohuoltoon asiakkaaksi pääseminen
  - Huostaanottopäätös - miten kauan ja miten paljon satsattu avohuoltoon ennen kuin päätös tehdään?
- Sijaishuollon palvelut
- Eri osa-alueiden palvelujen erillisyydet, kasaumat, rinnakkaisuudet, peräkkäisyydet, yhteydet

Idea esillä – toteutus ei vielä selkeää

- Vaikuttavuus lapsen kannalta, osa-alueet lapsen edun toteutumisen suunnassa
- Muutoksen mittaaminen,
  - Muutoksen suunta ja sen muutokset T1...Tn
  - Miten arvioidun tarpeen mukaisti järjestetyt palvelut toimivat eri osa-alueilla
  - Toimivatko tavoitteen suunnassa
  - Missä kohden, millä osa-alueilla eniten puutteita
  - Mikä toimii parhaiten

Hyvinvointipalvelujen vaikuttavuus – mitä, miten ja miksi

Tutkija Elina Aaltio

Kuntaliitto

elina.aaltio@kuntaliitto.fi

22.2.2013

Mitä on vaikuttavuus

- Tavoitellut positiiviset vaikutukset asiakkaassa
- Eri toimijat voivat tavoitella eri asioita
  - » Järjestelmän tavoite: palvelutarve vähenee
  - » Asiakkaan tavoite: hyvinvointi kasvaa
- Vaikuttavuutta voidaan kuvata erilaisilla mittareilla
  - » Mitataan palvelutarvetta ja siinä tapahtunutta muutosta
  - » Mitataan hyvinvointia ja siinä tapahtunutta muutosta

Vaikuttavuuden mittaamisesta

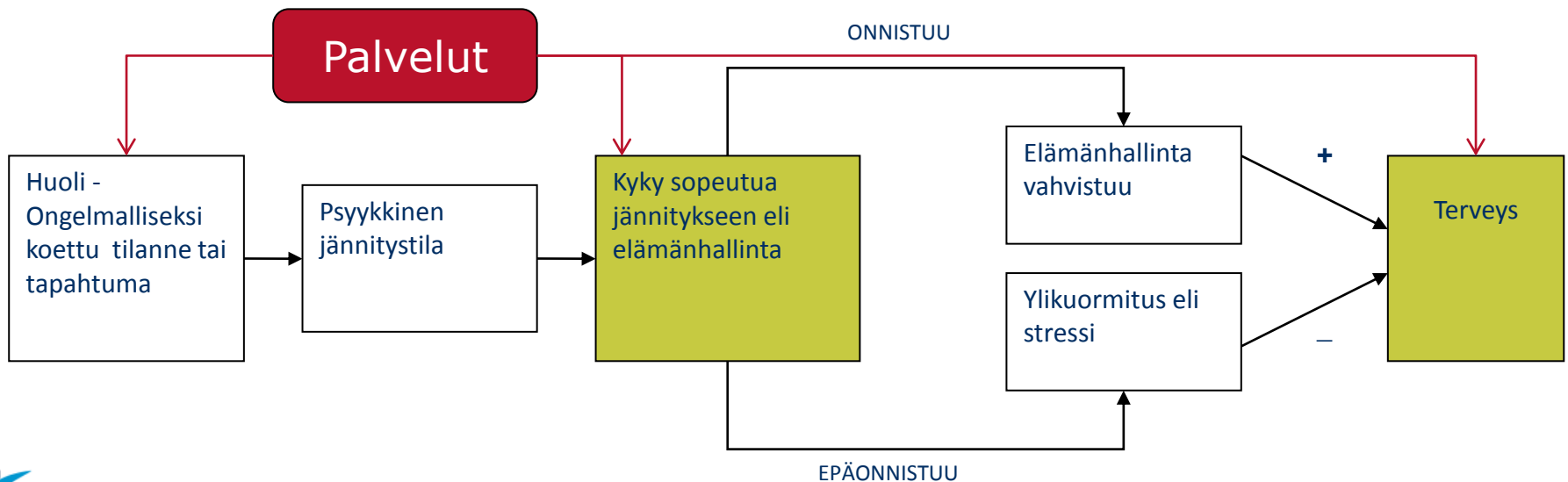
- Samaa ilmiötä voidaan kuvata eri näkökulmasta
- Esimerkki: "Virtasilla huudetaan"

Hyvinvointi – elämänhallinta – palvelutarve

- Palvelutarve on seurausta sellaisesta kuormittavasta elämäntilanteesta, josta selviytyäkseen ihminen tarvitsee ulkopuolista apua
- Kun voimavarat riittävät kuormituksen käsittelyyn, ihminen pysyy terveenä (Antonovsky 1985). Hyvinvointi edellyttää terveyttä ja elämänhallintaa eli toimintakykyä.
- Ylikuormitus heikentää toimintakykyä, työkykyä ja koettua elämänlaatua. Voi johtaa ahdistuneisuuteen, väsymykseen, avuttomuuteen, toivottomuuteen ja depressioniin (Lönnqvist 2009).

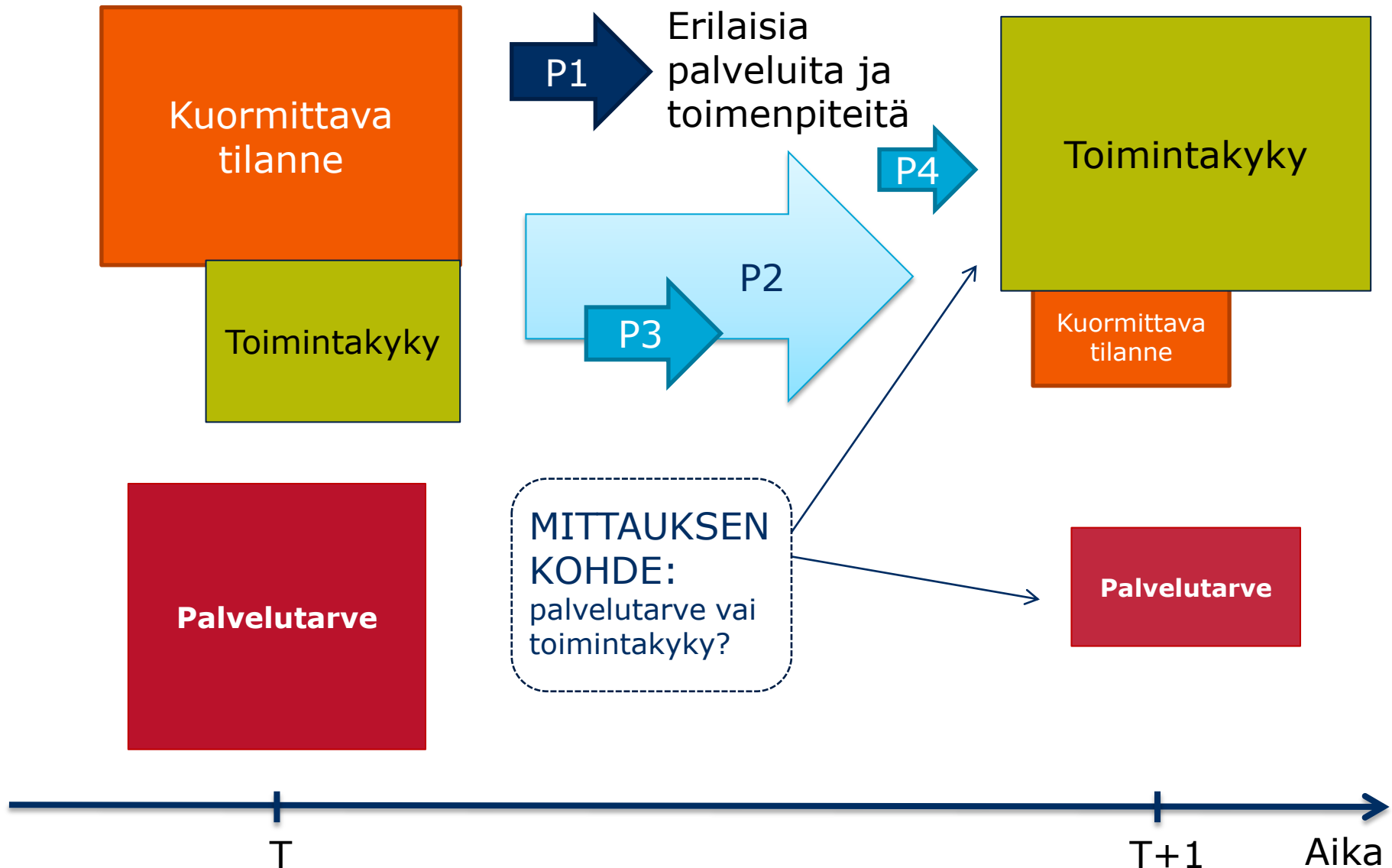
Kuvio: Kuormituksen vaikutus palvelutarpeeseen elämänhallintateorioiden valossa. Mukailten Aaltio 2011.

Mittaamisen vaikeus...

- Kuormitus voi keventyä palveluista huolimatta
- Elämänhallinta voi parantua palveluista huolimatta
  - » Tosin jos tilanne on edennyt siihen pisteeseen, että tarvitaan lastensuojelua, on todennäköistä, että juuri palvelut ovat **ratkaisevassa asemassa**
- On syytä muistaa, että sama ongelma koskee kaikkia ihmis- ja yhteiskuntatieteitä. Jos ihmisten arkea halutaan tutkia, on hyväksyttävä, ettei sitä voi tehdä laboratoriossa.

Tutkimusasetelma

Mittaamisen tarpeellisuus

- Vaikkei kaikkia tarkasteltavaan tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä saada vakioitua, vaikuttavuuden mittaaminen ja seuraaminen on tärkeää, koska

1) Palvelujärjestelmän hallinnointi pelkkien tuottavuuslukujen valossa voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin lopputuloksiin

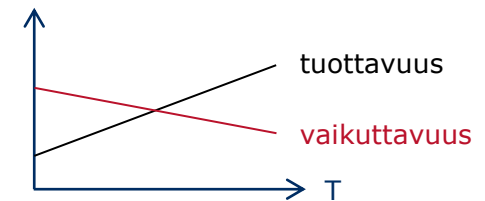
➤ Tulosvastuu vs. kokonaistaloudellisuus

➤ Säästöt vs. inhimillinen hyvinvointi

➤ Palveluiden tuottaminen ilman vaikuttavuutta käy pidemmän päälle kalliiksi:

- 90-luvun säästöistä kehittyi noidankehä (Salmi 2008)
- THL:n rekisteritutkimus vuonna 1987 syntyneistä (Paananen ym. 2012)
  - Joka viidennellä mielenterveyshäiriöitä, joka neljännellä rikosrekisteri
  - Ongelmat ylisukupolvisia: pahoinvointi periytyy

NÄIN EI PIDÄ KÄYDÄ!

Mittaamisen tarpeellisuus

2) Vaikuttavuusmittari tekee asiakastyön sisällöstä näkyvää

- Hyvä vaikuttavuusmittari tekee sekä asiakkaan palvelutarpeen (kuormitus, vaikeahoitoisuus, moniongelmaisuus jne.) että työntekijän työmäärän näkyväksi
- Auttaa keräämään tietoa työn kuormittavuudesta, resurssien tarpeesta ja palvelun hyödyllisyydestä päätöksenteon pohjaksi
- Tuottavuusmittarit kuvaavat tyypillisesti palvelua ulkokohtaisesti, jolloin työn tuloksellisuuteen olennaisesti vaikuttavat tekijät jäävät huomiotta

Mittaamisen tarpeellisuus

3) Vaikuttavuusmittarilla voidaan muuttaa suositukset työkäytännöiksi

- Hyvä vaikuttavuusmittari ohjaa työn tekemistä oikeaan suuntaan
- Esim. terveydenhuollossa kuntoutuksessa käytettäviä mittareita on laadittu hoitosuosituksen pohjalta, jolloin mittarin käyttö ja suositusten mukainen hoito ovat saumaton kokonaisuus (THL:n koordinoima TOIMIA-verkosto)
- Toimii myös toisinpäin: pelkkä tuottavuusmittaus voi muuttaa palvelun suoritteiksi vailla mielekästä sisältöä (Ball 2003)

Yhteenvetona

Vaikuttavuusmittari hyödyttää

- Asiakasta: näennäispalvelusta vaikuttavaan palveluun
- Työntekijöitä: työn kuormittavuus ja resurssien tarve näkyviin
- Työn kehittämistä: suositellut toimintamallit systemaattisesti käytäntöön
- Taloushallintoa: vaikuttavuudesta säästöjä pitkällä aikavälillä
- Päättäjiä: parempaa informaatiota päätöksenteon tueksi
- Yhteiskuntaa: hyvinvointieroista kärsivät lopulta kaikki

Kirjallisuus

Aaltio, Elina (2011) Länsi-Uudenmaan kuntalaisten kokemuksia hyvinvoinnista ja palveluista. Järvenpää: Sosiaalitalo.

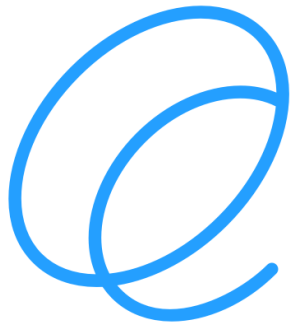
Antonovsky, Aaron (1985) Health, Stress, and Coping. San Francisco, London: Jossey-Bass Publishers.

Ball, Stephen J. (2003) The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18 (2), 215-228.

Lönnqvist, Jouko (2009) *Stressi ja depressio*, Duodecim.

Paananen, Reija; Ristikari, Tiina; Merikukka, Marko; Rämö, Antti & Gissler, Mika (2012) Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 –tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012. Helsinki: THL.

Salmi, Minna (2008) *Rakenteellinen välinpitämättömyys riski lasten tulevaisuudelle*. *Futura* 27 (4), 37-47.

**ESPOO
ESBO**

Lastensuojelu vaikuttavuuden arvioinnin äärellä

Päivi Petrelius, asiantuntija, paivi.petrelius@espoo.fi

Pekka Siipola, johtava sosiaalityöntekijä, pekka.siipola@espoo.fi

Anu Rämö, johtava sosiaalityöntekijä, anu.ramo@espoo.fi

ESPOO
ESBO

Taustaa

- Vaikuttavuuden arviointi ollut lastensuojelussa puheissa ja haasteena jo pitkään.
- Lastensuojelu elää kunnassa vaikuttavuuden osoittamisen paineissa, toisin sanoen siltä odotetaan vaikuttavuuden arviointia. Lastensuojelussa halutaan myös itse rakentaa vaikuttavuustietoa.
- Vaikuttavuuden arviointiin liittyvä tiedonmuodostus on koettu lastensuojelussa kiinnostavana mutta haasteellisena
  - asiakastapausten moninaisuus
  - vaikutuksia tuottaa monitoimijainen ja monitahoinen työprosessi
  - vaikuttavuustiedon pitäisi arjen paineissa rakentua ”helposti”, osana työprosessia

ESPOO
ESBO

Taustaa...

- Espoossa vaikuttavuutta on käsitelty/sivuttu lastensuojelun käytäntötutkimuksissa /opinnäytetöissä.
- Käytäntötutkimukset eivät useinkaan ole varsinaista vaikuttavuuden tutkimista, mutta ovat avanneet asiakasnäkökulmia esimerkiksi siihen, millaista työskentelyä asiakkaat pitävät hyödyllisenä.
- Esimerkiksi parhaillaan Espoossa on käynnistymässä neljä käytäntötutkimusta, joissa tarkastellaan eri näkökulmista väkivaltateeman käsittelyä, puheeksi ottoa ja dokumentointia lastensuojelussa.
- Espoossa on luotu vanhempien asiakassuunnitelmaan kytketty vaikuttavuuden arvioinnin mittari, mutta sen käytöstä asiakastyössä on toistaiseksi vain vähän kokemusta.

Mitä ajatuksia lastensuojelun vaikuttavuusmittarista?

- Vaikuttavuusmittarin olisi hyvä rakenteistaa lastensuojeluprosessiin liittyvää palvelutarpeen arviointia alkaen lastensuojeluilmoituksesta, ts. yhtenäisellä rakenteella arvioitaisiin palvelutarvetta heti ilmoituksen jälkeen, selvityksen aikana ja asiakassuunnitelmia tehtäessä. Myös avohuollon tukitoimien päättyessä olisi voitava arvioida toimenpiteiden vaikuttavuutta.
- Palvelutarpeen arvioinnin yhdenmukaistaminen ja rakenteistaminen olisi tehokas keino asiakastyön ohjaamiseen – vähentäisi arviointityöhön liittyvää työntekijä-, ja aluekohtaista vaihtelua.
- Rakenteistetun mittarin käyttö voisi tukea asiakastyötä johtavia lähiesimiehiä työssään – arviointityöskentely voisi kehittyä systemaattisemmaksi ja perusteellisemmaksi ja tuottaa siten laadukkaampaa ja yhdenmukaisempaa arviointia.
- Perusteellisempi ja yhdenmukaisempi arviointityöskentely helpottaisi työntekijöiden asiakkuuksien priorisointia ja esimiesten asiakasohjausta.

ESPOO
ESBO

...ajatuksia lastensuojelun vaikuttavuusmittarista...

- Mittari tekisi lastensuojelun arviointityötä läpinäkyväksi ja avoimemmaksi ja parantaisi siten asiakkaiden kannalta lastensuojelun työskentelyn läpinäkyvyyttä ja asiakkaiden ”oikeusturvaa”. Myös työntekijöiden oikeusturvaa.
- Yhtenäisen arviointimenetelmän käyttöä tulisi avata asiakkaille työskentelyn alussa: asiakkaalla on oikeus tietää, mitä arvioidaan ja millä tavalla, sekä miten arvioinnin tulokset ja työskentely dokumentoidaan. Parhaimmillaan läpinäkyvän mittarin käyttö voi toimia työvälineenä asiakassuhteessa.
- Mittarin tulisi olla rakenteeltaan sellainen, että se tuottaisi moniäänistä palvelutarpeen arviointia ja mahdollistaisi myös eriävien näkemysten dokumentoimisen. Osapuolina arvioinnissa ovat vähimmillään työntekijä, vanhempi ja lapsi.
- Vaikuttavuusmittarin käyttöön oton vaikutuksia asiakastyölle olisi seurattava esimerkiksi osallisuuden näkökulmasta – parantaako vai heikentääkö osallisuutta?

Vaikuttavuusmittarin kehittämiseen liittyviä haasteita

- Strukturoidun arviointimenetelmän tuominen lastensuojelun asiakastyöhön edellyttää ajattelutavan muutosta ja myös muutosjohtamista.
- Lastensuojelun asiakastyössä arvioivan työn ja kohtaamistyön välille rakentuu jännitteitä – asiakastyötä tekevät voivat kokea vaikuttavuusmittarin käytön kohtaamisia vaikeuttavaksi tekijäksi.
- Vaikuttavuustiedon muodostamisen tulisi rakentua osana asiakastyön dokumentointia – erilliseen ja aikaa vievään tiedon kokoamiseen ja kirjaamiseen ei ole mahdollisuuksia nykyisissä työpaineissa (vrt. Ruotsin selvitystyön malli BBiC)
- Työyhteisöjen henkilöstön mukaan saaminen pilotointiin on keskeistä – mietittävä, miten työyhteisöjä ja esimiehiä perehdytetään ja innostetaan kehittämiseen.

KUOPIO

LASTENSUOJELUN VAIKUTTAVUUDESTA

ARJEN NÄKÖKULMIA

25.2.2013

Marketta Kolari

3

Kuopio on

hyvinvointiosaamisen ja elämänlaadun kotikaupunki

paras kasvuympäristö lapsille (muuttohalukkuustutkimus 2012)

KUOPION KAUPUNGIN TUOTTAVUUSOHJELMA 2012-2015

- | Kuopion kaupungin tuottavuutta parantavat yhteiset toimenpiteet perustuvat
  - | - palvelualueuudistukseen
  - | - toimintakatteen kasvurajoitteelle
  - | - tuottavuutta parantavaan keinovalikoimaan
- | Palvelualueilla on lisäksi omia tuottavuustavoitteita ja niihin kohdistuvia toimenpiteitä.

TAVOITTEET

Painopistettä siirretään yhä enemmän

- | asiakassegmentointiin ja uudenlaiseen palvelutarpeiden arviointiin
- | tuote- ja palveluinnovaatioihin
- | palveluntuottamismallien tuottavuutta kuvaaviin vertailumalleihin
- | eri kustannustekijöiden merkitykseen palveluntuottamismallien vertailuissa
- | suunnittelu- ja seuranta-prosessien kehittämiseen palvelualueilla
- | yli sektorirajojen menevien asiakasprosessien tuotteistukseen ja mittarointiin

TAVOITE: LAPSI SAA OLLA LAPSI (JA ASUA OMIEN VANHEMPIENSA KANSSA)

KERTA-ASIAKKKAAT
- ohjaus ja neuvonta
- sopimukset
- kertaluonteinen elämäntilannekriisissä tukeminen

PERUSASIAKKKAAT
- avohuolto, johon asiakkaalla subjektiivinen oikeus
- palvelut räätälöityjä
- lapselle nimetty vastaava sosiaalityöntekijä

AVOHUOLLON TUKITOIMENA TAI KIIREELLISESTI SIJOITETUT
- lapsen (perheen) tilanteen perusteellinen selvittäminen
- kuntouttava työskentely, ympärivuorokautisuus

HUOSTAANOTETUT SIJAISHUOLLOSSA OLEVAT
- vanhempien oikeuksien kaventuminen, lapsen kasvatusta ja hoitovastuu kunnalla

JÄLKIHOULTOVELVOITE

Vaikuttava kerta-panostus

KANTA-ASIAKKUUS

Toistuva, jäntevä ja suunnitelmallinen työskentely

Jatkuva, intensiivinen muutokseen pyrkivä työskentely, eheyttäminen

MISTÄ INDIKAATTOREITA LASTENSUOJELUUN?

- | Kuopiossa lähdetty luomaan uudenlaista lähestymistapaa ensin kotihoidossa
- | Lapsiperhepalveluissa hyödynnetty kotihoidon luomaa pohjaa, mutta toisaalta huomioitu lapsi ikä- ja kehitysvaiheensa mukaisesti ottaen mukaan kullekin vaiheelle keskeiset asiat
- | Tavoitteena sähköinen väline, jolla kunnan eri toiminnot/yksiköt määrittävät asiakkaana olevan lapsen kulloisenkin tuen tarpeen ja sen kohdentumisen
- | Tulevaisuudessa ehkä myös yksityiset palveluntuottajat käyttäjiksi

Pirjo Pölkki, lastensuojelun professori

Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitos

PL1627, 70211 Kuopio

Pirjo.Polkki@uef.fi

Hanke Lastensuojelun tarve, prosessit ja vaikuttavuus (LapsiTuki) 2011-2013 Kuopiossa*

*Osa Suomen Akatemian hanketta [Lastensuojelun tarve, prosessit ja vaikuttavuus 2009 - 2012](#) Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksella (johtajana ma. prof. Riitta Vornanen). Hankkeessa on yhteensä viisi sosiaalityön tohtoriopiskelijaa ja useita maisteriopiskelijoita sekä sosionomiopiskelijoita, joiden aineistot ovat eri paikkakunnilta)

LapsiTuki-hankkeen tavoitteita

- Kuvata yhden vuoden lastensuojelun avohuollon *asiakaskuntaa*, heidän taustaansa, tarpeitaan ja heidän saamiaan palveluja asiakastietojärjestelmästä saatavan tiedon valossa sekä arvioida saatavilla olevia seurantamittareita
- Tutkia lastensuojelun avohuollon työn vaikutuksia asiakkaiden palvelutilanteeseen ja hyvinvointiin asiakastietojärjestelmästä saatavan laadullisen aineiston ja haastattelujen valossa
- Mallintaa ja selittää avohuollon vaikuttavuuden edellytyksiä ja vaikutusmekanismeja yhdistäen eri tietolähteitä
- Suunnitella progressiivinen pitkittäistutkimus lastensuojelun vaikuttavuudesta asiakkaiden hyvinvointiin ja selviytymiseen pitemmällä aikavälillä

**OIKEASSA PAIKASSA,
OIKEA-AIKAISESTI, OIKEIN
KEINAIN OSALLISTAEN
HYVINVOINTIA LAPSELLE**

A photograph of a winter landscape. In the foreground, a willow tree with bare, drooping branches is silhouetted against the sky. The middle ground shows a wide, frozen body of water, possibly a lake or a wide river, with a light blue and white color palette. In the background, a dark line of trees marks the horizon under a sky with soft, wispy clouds. The sun is low on the horizon, creating a bright glow and reflecting on the water. The overall mood is serene and quiet.

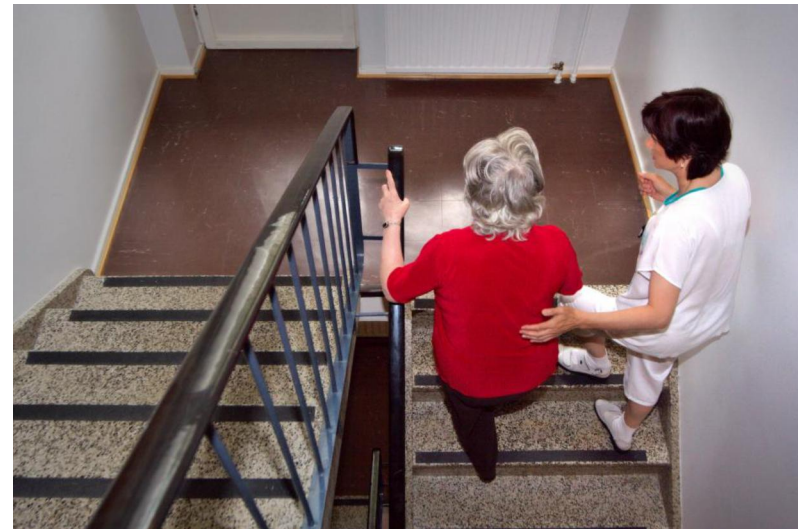
KIITOS!

Lastensuojelun vaikuttavuusmittarihankkeen aloitusseminaari

Kokemuksia kunnista / Rava-mittarin hyödyntäminen
kotipalvelun johtamisessa
Kuntatalo 22.2.2013

tarja.saarelainen@rovaniemi.fi

040-3548086

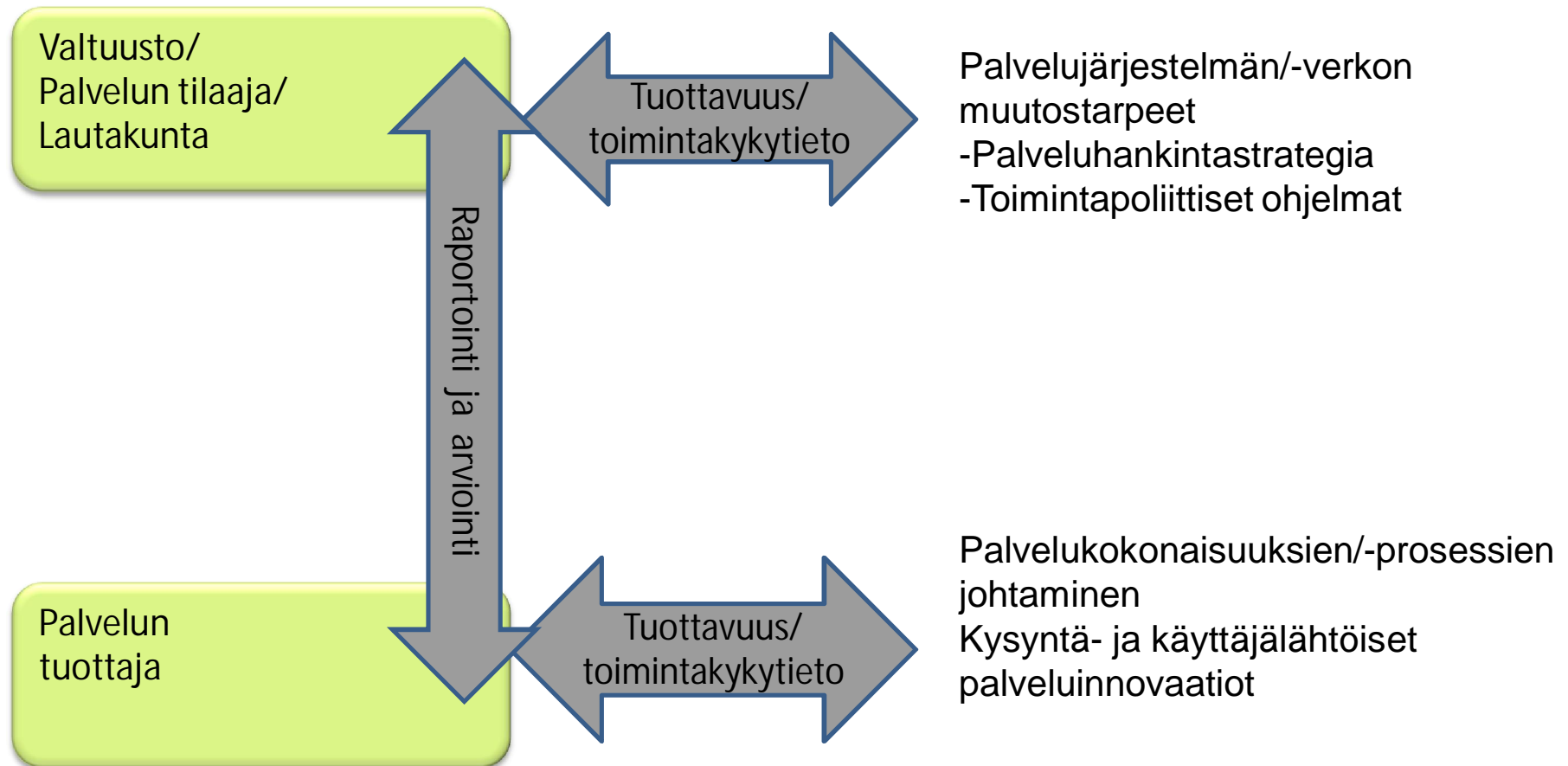

Tuottavuus- ja vaikuttavuusjohtaminen

- Tuotannontekijöiden käyttö tehostuu niin, että palvelu on vaikuttavaa.
- Oikeita asioita mittaavia mittareita ja niiden hyödyntämistä operatiivisessa johtamisessa, strategisessa suunnittelussa ja poliittisessa päätöksenteossa.
- Organisaation näkökulma: Budjetointi, palveluprosessien johtaminen ja kannustinjärjestelmät.
- Asiakkaan näkökulma: Vaikuttava palvelu

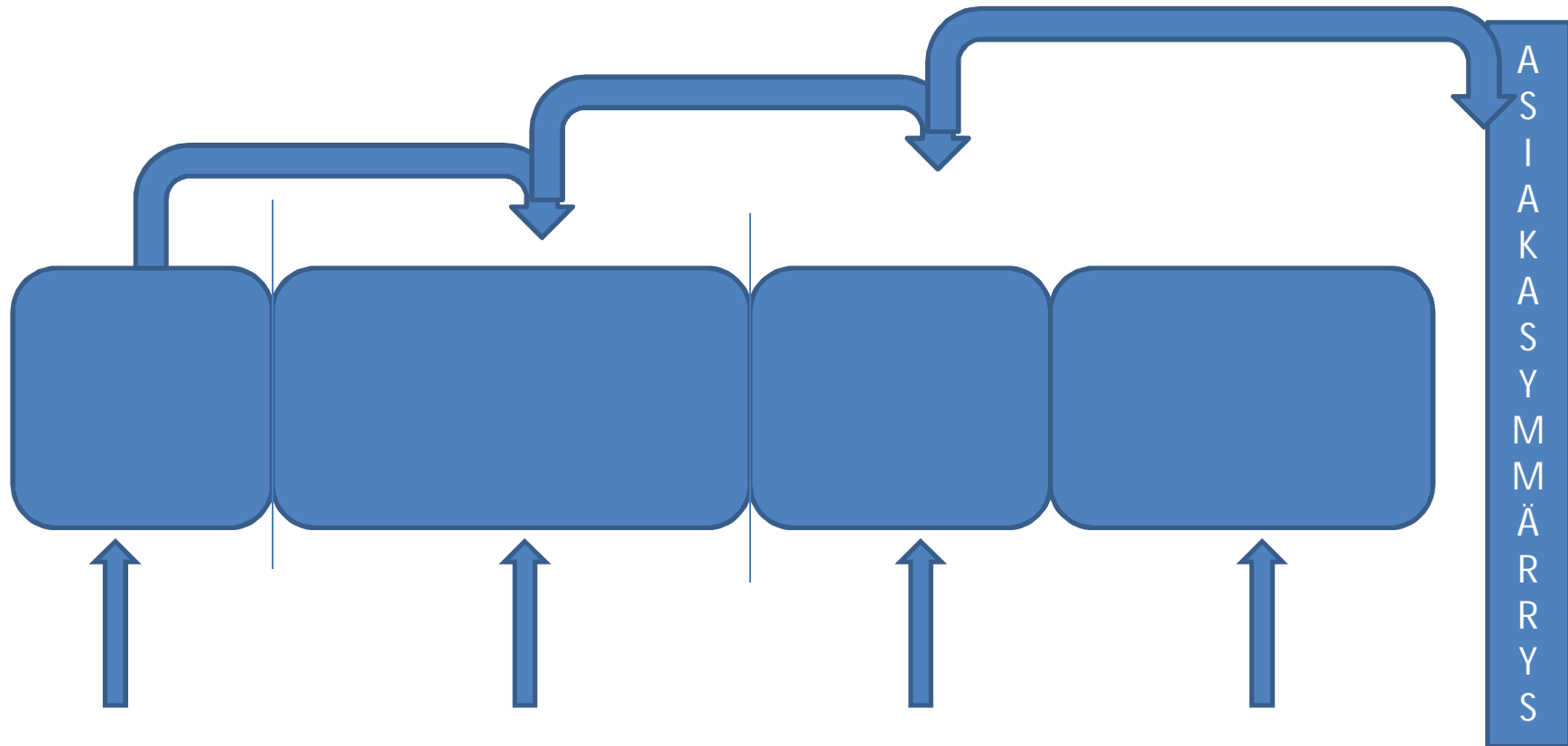
Informaation tulkinta

Kotihoidon myöntämisperusteet

- Asiakkaat, joiden Rava-indeksi on alle kolme ja muisti toimii normaalisti, hoidetaan ensisijaisesti kotihoidossa. Asiakkaan Rava -indeksi on vähintään 1,5 ja avuntarve on viikoittainen tai asiakkaalla on pelkkä sairaanhoidollinen seuranta harvemmin.
  - On asiakkuuksia, jotka eivät täytä kotihoidon kriteereitä
  - Ohjataan muihin palveluihin, esim. seniorineuvola
- Asiakasymmärrys

Palveluketjun toimivuus

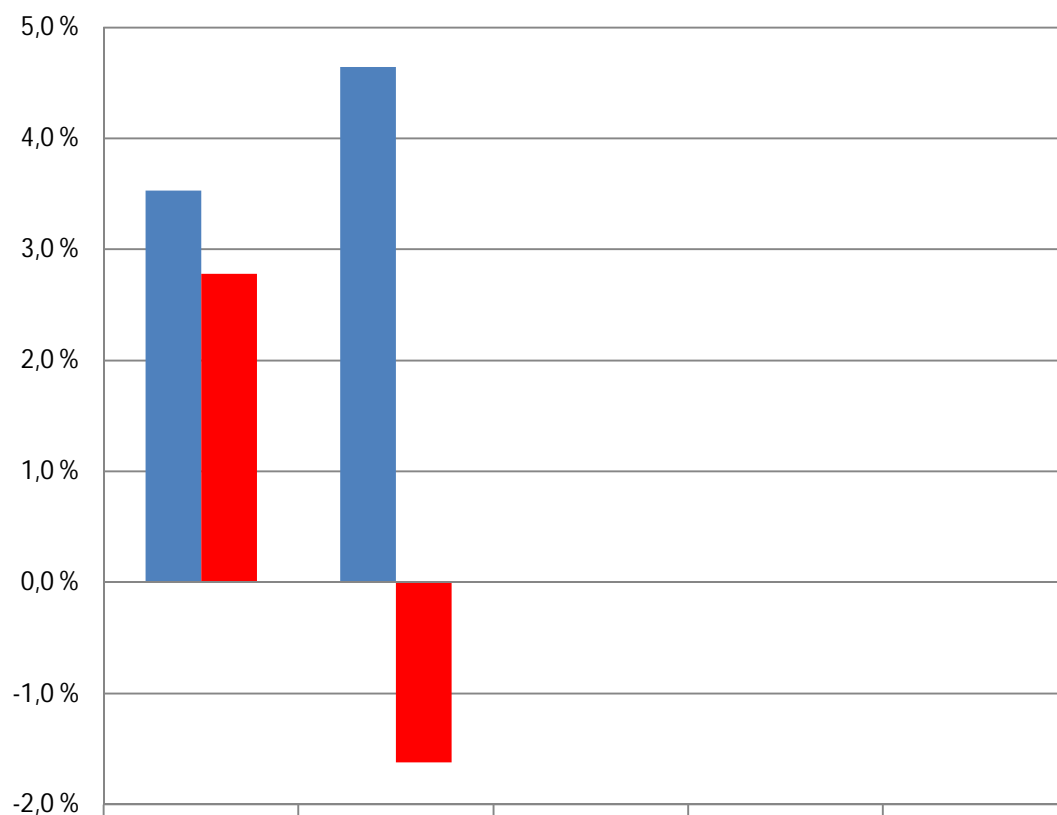

Tavoitteet ja seuranta

Arviointi mahdollista, kun dokumentointia voidaan hyödyntää.

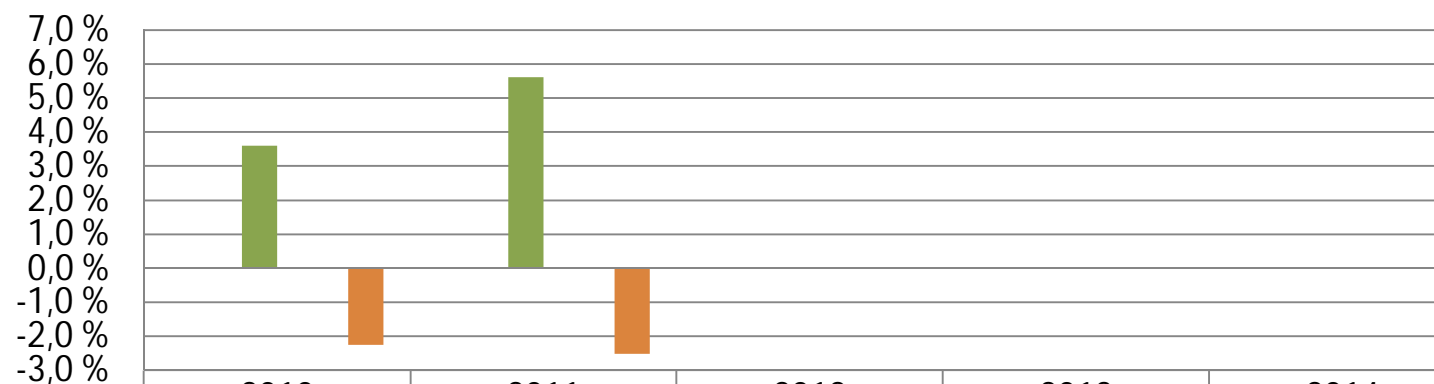

Kotihoidon tuottavuusmuutos ja toimintakyvyn muutos (oma tuotanto)

	2010	2011	2012	2013	2014
■ Tuottavuusmuutos (%)	3,5 %	4,6 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
■ Toimintakyvyn muutos (%)	3 %	-2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

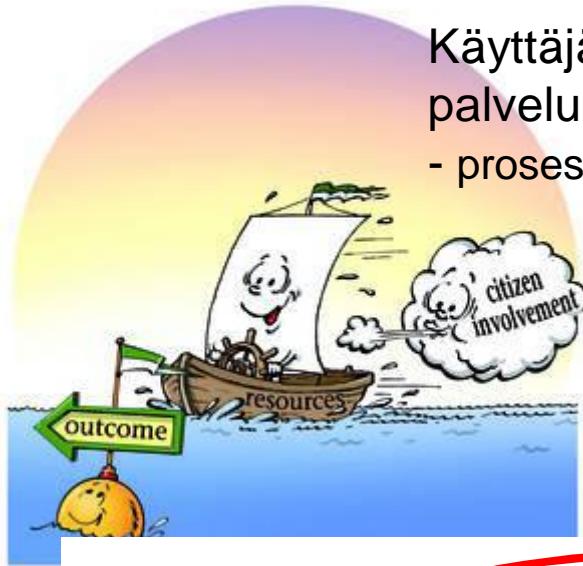
Palveluasuminen

	2010	2011	2012	2013	2014
■ Tuottavuusmuutos tavallinen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
■ Tuottavuusmuutos keskiraskas	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
■ Tuottavuusmuutos tehostettu	3,6 %	5,6 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
■ Toimintakyvyn muutos tavallinen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
■ Toimintakyvyn muutos keskiraskas	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
■ Toimintakyvyn muutos tehostettu	-2,3 %	-2,5 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Palvelun vaikuttavuuden parantaminen järjestämistä ja tuotantoa tehostamalla

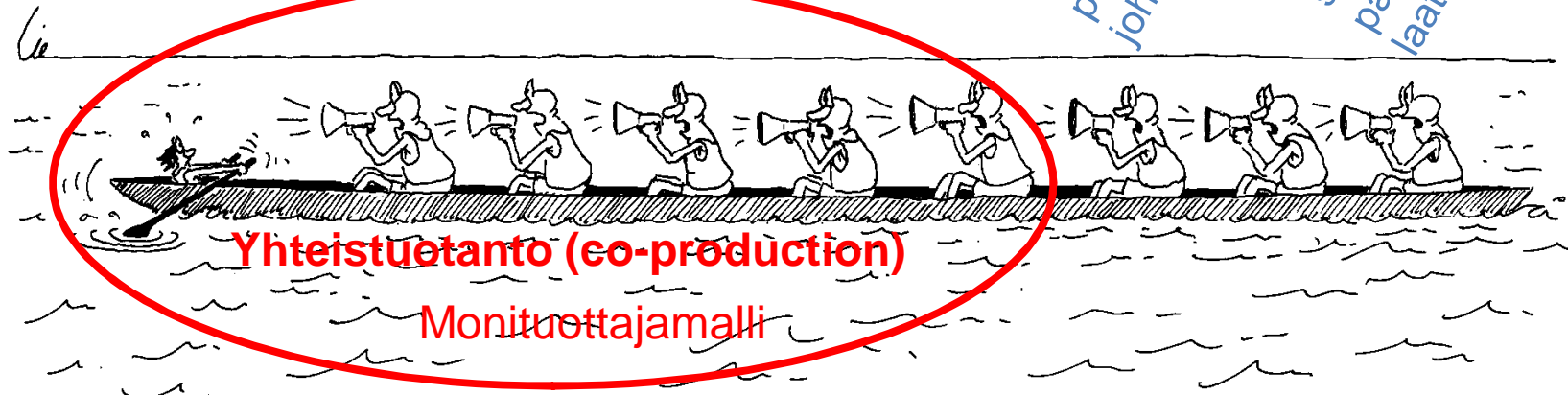
Käyttäjälähtöiset palveluinnovaatiot
- prosessit, projektit, foorumit

Asiakkaan osallistuminen ja sitoutuminen

Asiakaslähtöisen palveluprosessin johtaminen

Asiakastarpeen selvittäminen ja palvelusuunnitelman laatiminen

Yhteistuotanto (co-production)

Monituottajamalli

Verkostot ja kumppanuudet

Kotona asumista tukevat palvelut

Copyright © SOTEFIN

Hankinnan tavoite	Valintakriteeri	Sopimuskannusteet
Asiakkaan hyvä elämän laatu kotona tutussa lähiympäristössä mahdollisimman pitkään <ul style="list-style-type: none"> - toimintakykyisenä - tyytyväisenä - turvallisesti	Palvelutuottajan toiminnan vaikuttavuus elämänlaatuun liittyvissä tekijöissä (15 %) Palveluntuottajan toiminnan vaikuttavuus kehittämistyössä (15 %) Tarjoushinta (ensimmäisen vuoden kokonaishinta, 70 %)	Bonus/sanktiomenettely Bonuksia maksetaan, jos toteumat mittareissa ylittävät lupaukset. Sanktiot laukeavat, jos toteumat mittareissa alittavat lupaukset. <ul style="list-style-type: none"> -Asiakastyytyväisyys - Hoidon turvallisuuden ja luotettavuuden kokemus -Yksinäisyyden kokemus

Kiitos, menestystä lastensuojelun
vaikuttavuusmittarin kehittämistyölle!

